

EFTERTALE

*“Troen er den højeste lidenskab
i et menneske”.*

Da engang i Holland priserne på krydderier blev noget lave, lod købmændene et par ladninger sænke i havet for at skrue prisen op. Dette var et tilgiveligt, måske et nødvendigt bedrag. Er det noget lignende, vi behøver i åndens verden? Er vi i den grad forvissede om at være kommet til det højeste, at der intet andet er tilbage end fromt at indbilde os selv, at vi ikke er kommet så vidt – for dog at få noget at udfylde tiden med?

Er det et sådant selvbedrag, den nærværende slægt behøver? Er det til en virtuositet heri, den skulle dannes – eller er den ikke snarere tilstrækkeligt perfektioneret i den kunst at bedrage sig selv? Eller er det, den behøver, ikke snarere en redelig alvor, der uforfærdet og ubestikkelig peger på opgaverne? En redelig alvor, der kærligt freder om opgaverne, der ikke ængster menneskene til at ville forhaste sig i det højeste, men holder opgaverne unge og skønne og dejlige at se til – vinkende for alle og dog derhos vanskelige og begejstrende for de ædle; thi den ædle natur begejstres kun ved det vanskelige?

Hvad end den ene slægt lærer af den anden, det egentlige

humane lærer ingen slægt af en foregående. I henseende til dette begynder enhver slægt primitivt, har ingen anden opgave end enhver foregående slægt og kommer heller ej videre – for så vidt den foregående ikke sveg opgaven og bedrog sig selv.

Dette egentligt humane er lidenskaben, i hvilken også den ene slægt fuldkommen forstår den anden – og forstår sig selv. At elske har således ingen slægt lært af en anden. Ingen slægt kommer til at begynde på et andet punkt end ved begyndelsen. Ingen senere slægt har en kortere opgave end den foregående, og hvis man her ikke vil, som de foregående slægter, blive stående ved at elske, men gå videre – så er dette kun en ørkesløs og dårlig tale.

Men den højeste lidenskab i et menneske er troen, og ingen slægt begynder her på et andet punkt end den foregående. Enhver slægt begynder forfra. Den følgende slægt kommer ikke videre end den foregående – for så vidt denne blev sin opgave tro og ikke lod den i stikken.

At dette skulle være trættende, er naturligvis noget, slægten ikke kan sige, thi slægten har jo opgaven og har intet med den ting at gøre, at den foregående slægt havde samme opgave – medmindre den enkelte slægt, eller de enkelte i slægten, formasteligt ville indtage den plads, som kun tilkommer den ånd, der styrer verden, og som har tålmodighed til ikke at blive træt.

Begynder slægten på noget sådant, da er den forkert, og hvad undrer da, at hele tilværelsen synes den forkert? Thi der er vist ingen, der har fundet tilværelsen mere forkert end den skrædder, der ifølge eventyret i levende live kom

op i himlen og fra dette standpunkt betragtede verden. Så snart slægten kun bekymrer sig om sin opgave – hvilket er det højeste – da kan den ikke blive træt; thi opgaven er altid tilstrækkelig for et menneskeliv.

Når børnene på en fridag allerede før klokken er tolv har gennemleget alle lege og nu utålmodige siger: “Er der da ingen, der kan hitte på en ny leg?” beviser dette da, at disse børn er mere udviklede og fremmeligere end de børn i den samtidige eller en forbigangen slægt, der kunne lade de bekendte lege strække til for hele dagen?

Eller beviser det ikke snarere, at hine første børn manglede, hvad jeg ville kalde den elskelige alvor, der hører til at lege?

Troen er den højeste lidenskab i et menneske. Der er måske i enhver slægt mange, der end ikke kommer til den, men ingen kommer videre. Om der også i vor tid er mange, der ikke opdager den, afgør jeg ikke; jeg tør kun beråbe mig på mig selv, der ikke dølger, at det har lange udsigter med ham – uden at han dog derfor ønsker at bedrage sig selv eller det store ved at gøre dette til en ubetydelighed, til en børnesygdom, man så snart som muligt må ønske overstået.

Men også for den, der ikke engang når til troen, har livet opgaver nok, og når han elsker disse redeligt, skal livet heller ikke være spildt – om det end aldrig bliver som for dem, der fornemmede og greb det højeste. Men den, der kom til troen (uanset om han er udmærket begavet eller enfoldig – dette gør intet til sagen), bliver ikke stående ved troen. Ja, han ville oprøres, hvis nogen sagde det til ham – ligesom den elskende ville harmes, hvis man sagde, at han blev stående